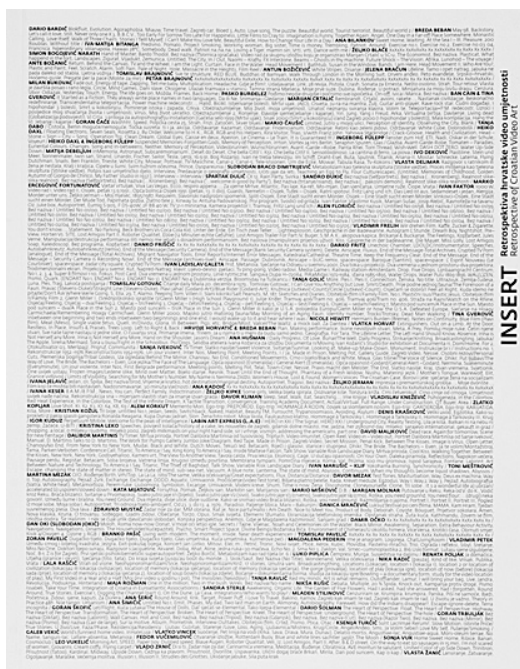

Branka
Benčić

Videoumjetnost u Hrvatskoj

INSERT – retrospektiva hrvatske video umjetnosti

UREDNIK: Tihomir Milovac, AUTORI TEKSTOVA: Tihomir Milovac, Silva Kalčić, Antonia Majača i Branko Franceschi, Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti, 2008, 360 str.
ISBN 978-953-7615-02-4

INSERT
Retrospektiva hrvatske video umjetnosti

neizbježnim razlikama u omjeru kvalitete i kvantitete produkcije. Emancipacija videa kao novoga tehničkog i umjetničkog medija, sa svojim povijesnim transformacijama, pokazuje kako nije riječ o fenomenu svedenom isključivo na domenu vizualnosti. Medijska je (elektronska/ekranska) slika na svoj specifičan i zavodljiv način preuzela društvenu, političku, religijsku, seksualnu, kulturalnu i svaku drugu funkciju umjetnosti, a odnos umjetnosti, tehnologije i identiteta nije ni u jednom drugom mediju istraživao takvom dosljednošću i kontinuitetom kao što je to slučaj s videom. Filmski i videoradovi umjetnika postali su glavni, ako ne i dominantni diskurs pokretnih slika u muzejskim i galerijskim krugovima, a projekcije filmskih i video radova u galerijskom kontekstu ne mijenjaju samo izlagački prostor, već mijenjaju naše iskustvo i doživljaj umjetnosti. Prilog tezi o pozicioniranju i valorizaciji videoumjetnosti i videa kao medija i izražajnog sredstva pridonijela je i izložba INSERT / Retrospektiva hrvatske videoumjetnosti, održana u Paviljonu 19 Zagrebačkog velesajma u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti (20. rujna – 16. listopada 2005). Izložba je početkom sljedeće godine gostovala u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci (23. ožujka – 16. travnja 2006). Tim kustosa: Tihomir Milovac (voditelj), Branko Franceschi, Silva Kalčić i Antonia Majača, obuhvatio je velik broj umjetnika i radova koji već trideset godina značajno oblikuju karakter hrvatske suvremene umjetnosti. Radi se o oko 100 umjetnika i preko 150 radova različitog formata

Svjedoci smo kako je video od marginalne pozicije sa svojih početaka, uvjetovane objektivnim okolnostima ograničenih mogućnosti produkcije i postprodukcije, montaže i procesiranja slike, sudržanim sponzorima i umjetničkim institucijama, doživio zavidnu disperziju u vrijeme *boom* digitalne tehnologije. Razvoj, komercijalizacija i pristupačnost pretvorili su videopremu u dostupnu robu široke potrošnje i individualne primjene, dovodeći do komodifikacije medija odnosno ere kada je njegova kulturna logika iz avangardističke nepovratno prešla u fazu popularne refleksivnosti, rezultirajući

koji se kreću od antologijskih djela do novijih radova i nadolazećih autora. Članovi kustoskog tima ističu kako je cilj bio detektirati radove pojedinih epoha i dati dodatni legitimitet mediju videa unutar povijesti suvremene hrvatske umjetnosti, kao i senzibilizirati kulturnu i širu javnost za temu videoumjetnosti. Autori osim toga ističu važnost količine prikupljenog materijala i njegovo priređivanje u formi videoarhiva koji će biti namijenjen budućim istraživačima, kao i za edukacijske potrebe. Insert je zamišljen kao opsežan i ambiciozan izložbeni i izdavački pothvat, no katalog koji je trebao pratiti retrospektivnu izložbu napokon je objavljen tek krajem prošle godine. Katalog je strukturiran poput zbornika tekstova o videoumjetnosti u Hrvatskoj bogato opremljenog reprodukcijama - sličicama iz videa (*still frame*), gdje ključno mjesto zauzimaju tekstovi četvero autora. Tekstovima su, uz Tihomira Milovca, voditelja kustoskog tima i urednika kataloga, pridonijeli i kustosi Silva Kalčić, Antonia Majača i Branko Franceschi. Brojni vizualni materijali nisu organizirani kao zasebna cjelina, kronološki ili abecednim redom autora, kako bi omogućili preglednost i jednostavnije snalaženje među reproduciranim *video stillovima*, već funkcioniraju kao ilustracije koje prate tekst. Posljednji dio donosi bibliografiju o hrvatskoj videoumjetnosti te opsežne i pregledne biografije umjetnika, koje nažalost, budući da sežu tek do 2005. godine, danas, u vrijeme izlaženja kataloga nisu ažurirane. U panoramskom prvom tekstu, *Paradoks nevidljivosti*, Tihomir Milovac nastoji naglasiti bitne točke u razvoju video umjetnosti u Hrvatskoj, pokušavajući je kontekstualizirati unutar sličnih europskih i svjetskih zbivanja. Videoumjetnost u svojoj ranoj fazi polazi prvenstveno od istraživanja fizičkih i poetičkih specifičnosti novoga medija. Njegov individualni, intimni karakter omogućava umjetniku usmjeravanje pažnje na vlastito

tijelo, pa ekran postaje pozornica za "privatni performans za kameru", afirmirajući novu estetiku narcizma. Dok su se u počecima videoumjetnosti i eksperimentalnom filmu iz razdoblja '70-ih godina umjetnici najčešće bavili formalnim svojstvima medija, usredotočujući se na njegove posebnosti (istraživanje percepcije, trajanja, prolaznosti vremena, strukture i odnosa slike odnosno zvuka, itd.), današnje generacije suvremenih umjetnika istražuju vizualne forme filma i televizije; u rasponu od holivudske produkcije, preko autorskog i nezavisnog filma, do MTV-a, CNN-a, *reality* TV-a i mogućnosti medijalizacije realnog vremena što ih ta forma otvara, taj pomak interesa upućuje na novu razinu shvaćanja medija, njegova okvira, materijalnosti i uvjeta produkcije. Umjetnički su radovi apsorbirali jezik, tehnologiju i trikove tradicionalno shvaćene kulture spektakla - od videospotovskih montažnih rezova do *surround* zvuka. U svome autorskom prilogu Silva Kalčić detektira neka čvorišta kao zajednička mjesta na kojima se susreću brojni radovi - od pitanja identiteta pojedinca i kolektiviteta, rodne problematike i ženske umjetnosti, percepcije prostora, društvenih i političkih problema čovjeka. Ističe i prisutnost prostornih instalacija koje propituju realnost i zbilju, istraživanje psiholoških stanja i odnosa te autoreferencijalne strategije i mediteranske mitologeme. Na mogućnosti intervencije (video)umjetnosti u socijalno-političku javnu sferu osvrnula se Antonia Majača, dok na kraju posljednjeg eseja *Konačni kraj herojskog doba*, koji predstavlja kritički panoramski prikaz stanja i pozicije umjetnosti videa danas, iz osobne, *insiderske* perspektive, osvrćući se na ukorijenjene institucionalne probleme produkcije, konzervacije, prezentacije, podrške i edukacije, Branko Franceschi zaključuje: "Po svemu sudeći, video je ultimativni medij današnjice i tu će poziciju još dugo zadržati." x